

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2022.3.7>

Богдан Б. В.,

кандидат юридичних наук,
заступник завідувача кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ НА ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ ОХОРОНИ НАСЕЛЕННЯ ВІД ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ В УКРАЇНІ

Анотація. В даній статті визначено вплив російської військової агресії на державну політику охорони населення від інфекційних хвороб в Україні. На превеликій жаль, отримати загальну картину захворюваності коронавірусом в Україні на сьогодні не можливо. Саме тому держава не може не реагувати на такий стан речей і повинна змінити державну політику щодо протидії інфекційним захворюванням в умовах розв'язаної російсько-української війни.

Зауважимо, що державна політика щодо охорони населення від інфекційних хвороб є частиною державної політики охорони здоров'я населення. Державну політику щодо охорони населення від інфекційних хвороб пропонується розглядати як систематичну діяльність держави, а також уповноважених нею органів публічного адміністрування, яка має здійснюватись з урахуванням міжнародних стандартів та спрямовуватись на запобігання і протидію поширення інфекційних хвороб серед населення України.

Державна політика щодо охорони населення від інфекційних хвороб зокрема реалізується через систему органів державної влади. Ст. 14 Основи законодавства про охорону здоров'я визначає, що реалізацію державної політики охорони здоров'я покладено на органи виконавчої влади, до яких належить Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи сільських селищних, міських рад. Однією з значних функцій даного міністерства, безумовно, є поінформованість громадян у сучасній епідеміологічній ситуації, яка на сьогодні майже не виконується. Це пов'язано з поганим налагодженням роботи між Міністерством охорони здоров'я та Національною службою здоров'я України.

Сучасна державна політика щодо охорони населення від інфекційних хвороб повинна переналаштуватися на складні умови війни, та бути направлена на виправлення викладених проблем та лікування населення в складних умовах, зменшення його смертності.

Акцентовано увагу, на проблемі збільшення навантаження на медичні заклади, що перебувають на вільній українській території, а також проблеми з забезпеченням кисню, оскільки основні джерела постачання знаходяться в окупованих частинах країни.

Ключові слова: охорона здоров'я, пацієнт, медична реформа, державна політика, військова агресія.

Bohdan B. V. The influence of Russian military aggression on the state policy of protecting the population against infectious diseases in Ukraine

Abstract. This article determines the impact of Russian military aggression on the state policy of protecting the population from infectious diseases in Ukraine. Unfortunately, it is currently not possible to get a general picture of the incidence of coronavirus in Ukraine. That is why the state cannot help but react to such a state of affairs and must change the state policy on combating infectious diseases in the conditions of the unleashed Russian-Ukrainian war.

It should be noted that the state policy on the protection of the population from infectious diseases is part of the state policy of public health protection. It is proposed to consider the state policy on the protection of the population from infectious diseases as a systematic activity of the state, as well as public administration bodies authorized by it, which should be carried out taking into account international standards and aimed at preventing and countering the spread of infectious diseases among the population of Ukraine.

State policy on the protection of the population from infectious diseases is implemented in particular through the system of state authorities. Art. 14 Basics of legislation on health care determines that the implementation of

the state health care policy is entrusted to the bodies of executive power, which include the Cabinet of Ministers of Ukraine, ministries and other central bodies of executive power, the Council of Ministers of the Autonomous Republic of Crimea, local state administrations, executive bodies of rural settlement and city councils. One of the significant functions of this ministry is, of course, the awareness of citizens in the current epidemiological situation, which is almost not fulfilled today. This is due to poor coordination between the Ministry of Health and the National Health Service of Ukraine.

Modern state policy regarding the protection of the population from infectious diseases should be adjusted to the difficult conditions of war, and directed to the correction of the stated problems and the treatment of the population in difficult conditions, reducing its mortality.

Attention was focused on the problem of increasing the load on medical facilities located in the free Ukrainian territory, as well as problems with the provision of oxygen, since the main sources of supply are in the occupied parts of the country.

Key words: health care, patient, medical reform, state policy, military aggression.

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 весь світ здригнувся від російського повномасштабного вторгнення на квітучу та миролюбну Україну, відповідно всі проблеми, які принесла в наше життя пандемія коронавірусу відійшли на другий план порівняно з війною, яка принесла розрух тисячі жертв та страх. Попри трагедію, яка відбувається у людських долях, інфекційні хвороби нікуди не зникли, а продовжують завойовувати суспільство, в певних випадках, навіть сильніше, чим то можливе, так як це пов'язане з сирістю у бомбосховищах, відсутністю опалення та води тощо. Щодо коронавірусної інфекції, то масочний режим вводити та дотримуватися не можливо, а рівень тестування в країні впав майже на 90%. У березні Кабінет міністрів України скасував карантинні зони епідемічної небезпеки в Україні та норму щодо усунення від роботи невакцинованих співробітників. Все це може привести до спалаху інфекції, що приведе до летальних наслідків певної частини захворівших.

Виклад основного матеріалу. Введений в країні військовий стан перевів заклади охорони здоров'я на інший стандарт роботи по прийому ранених військових та допомогу потерпілим мирним мешканцям. За повідомленням головного державного санітарного лікаря України Ігоря Кузіна, зараз у лікарнях перебуває близько 1500 пацієнтів із діагнозом «Коронавірусна хвороба». Але йдеться про ті лікарні, які розташовані у відносно безпечних регіонах. За останні два тижні госпіталізація зменшилася майже на 5%, а Україна має все необхідне для лікування пацієнтів із COVID-19[1]. На превеликій жаль, отримати загальну картину захворюваності коронавірусом в Україні на сьогодні не можливо. Саме тому держава не може не реа-

гувати на такий стан речей і повинна змінити державну політику щодо протидії інфекційним захворюванням в умовах розв'язаної російсько-української війни.

Державна політика щодо охорони населення від інфекційних хвороб зокрема реалізується через систему органів державної влади. Ст. 14 Основи законодавства про охорону здоров'я визначає, що реалізацію державної політики охорони здоров'я покладено на органи виконавчої влади, до яких належить Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи сільських селищних, міських рад. На Уряд України покладається організація розробки і здійснення державних цільових програм, створення економічних, правових та організаційних механізмів, забезпечення розвитку мережі закладів охорони здоров'я, укладання міжурядових угод, координування міжнародного співробітництва щодо питань охорони здоров'я та інші повноваження. Міністерства та центральні органи виконавчої влади покликані розробляти програми і прогнози у сфері охорони здоров'я, визначати єдині науково обґрунтовані державні стандарти та критерії, які сприятимуть охороні здоров'я населення, а також здійснювати державний контроль, нагляд, іншу виконавчорозпорядчу діяльність. На виконавчі органи сільських, селищних, міських рад покладається управління комунальними закладами охорони здоров'я, їх матеріально-технічне, кадрове і фінансове забезпечення. Правові, організаційні, фінансові засади діяльності суб'єктів державної політики у сфері захисту населення від інфекційних хвороб визначає Закон України

«Про захист населення від інфекційних хвороб». Найширший перелік повноважень щодо охорони населення від інфекційних хвороб закріплений ст. 6 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» за Міністерством охорони здоров'я України як центральним органом виконавчої влади. У сфері формування державної політики щодо захисту населення від інфекційних хвороб Міністерством охорони здоров'я України затверджує нормативно-правові акти – санітарно-протиепідемічні правила і норми, методи обстеження, діагностики, профілактики інфекційних хвороб; встановлює методи випробувань дезінфекційних засобів та регламентує їх застосування; вносить до Уряду України пропозиції щодо профілактики та зниження рівня інфекційних хвороб, пропозиції щодо поліпшення епідемічної ситуації в Україні; встановлює допустимі рівні забруднення об'єктів середовища життєдіяльності людини – харчових продуктів, продовольчої сировини, води, ґрунту тощо. У сфері реалізації державної політики щодо захисту населення від інфекційних хвороб МОЗ здійснює державну реєстрацію медичних імунобіологічних препаратів; приймає участь у формуванні державних замовлень щодо виробництва лікарських та дезінфекційних засобів, медичних імунобіологічних препаратів для подальшого здійснення профілактичних та протиепідемічних заходів; забезпечує створення, збереження та своєчасне оновлення запасу лікарських та дезінфекційних засобів, а також медичних імунобіологічних препаратів на випадок настання епідемій тощо.

Однією з значних функцій даного міністерства, безумовно, є поінформованість громадян у сучасній епідеміологічній ситуації, яка на сьогодні майже не виконується. Це пов'язано з поганим налагодженням роботи між Міністерством охорони здоров'я та Національною службою здоров'я України. Рівні епідемічної небезпеки – «зелений», «жовтий», «помаранчевий» та «червоний», які притаманні адаптивному карантину, на час військового стану не застосовуються. COVID-сертифікати при відвідуванні закладів розміщення, харчування, культурних закладів, масових заходів чи в громадському транспорті не вимагаються. Статистичні дані про захворюваність в Західній Україні не знаходять від державних органів адміністру-

вання для суспільства. Переселенці не можуть прослідкувати за станом свого здоров'я, бо постійно в дорозі, вириваються із зон бойових дій, для них здоров'я не в пріоритеті, саме тому вони є найбільшим суб'єктом ризику, що потребує прискіпливої уваги з боку медичних працівників. На сьогодні хворі переселенці приїжджають з осередків, де сімейний лікар недоступний навіть в телефонному режимі, як вирвшувати таку ситуацію на сьогодні ніхто не знає, так як відсутні роз'яснення від Національної служби здоров'я України, не має на сьогодні регламентації оплачуваності медичних працівників в таких умовах. Безумовно, питання оплати праці лікарям під час дії воєнного стану встановлено Постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня №325. Де передбачено, що у період дії воєнного стану вимоги Порядку опублікування відомостей з електронної системи охорони здоров'я Національною службою здоров'я, затвердженому цією постановою, не застосовуються. За наказом Кабінету Міністрів України від 28 лютого №388, лікар, який не має доступу до електронної системи, щоб виписати електронне направлення, може виписувати паперове направлення. Разом з тим, не всі лікарні виконують зазначені приписи.

Треба відзначити, що Указом Президента України від 14 вересня 2020 року було затверджено Стратегію національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», відповідно до якої в центрі уваги зосереджено людину, її життя і здоров'я як найвищу соціальну цінність в Україні. Хоча дана Стратегія і носить декларативний характер та є основою для розробки інших документів стратегічного спрямування, проте неодмінно зазначає вплив поширення інфекційних хвороб, зокрема коронавірусної хвороби (COVID-19), на виявлення критичних проблем в системі охорони здоров'я і соціального захисту, в інформаційній сфері, а заходи щодо протидії поширенню інфекційної хвороби призвели до нової фінансово-економічної кризи. Цією Стратегією встановлено, що поширення коронавірусної хвороби (COVID-19) виявило проблеми не лише у сфері охорони здоров'я, а й у сфері біобезпеки, а також проявило недостатню готовність до дій під час надзвичайних ситуацій, викликаних поширенням інфекційних хвороб на території України. Встановлений

у довоєнний час Урядом карантин обмежувався часовим періодом, який Кабінет Міністрів України міг змінювати залежно від епідемічної ситуації, яка складається на території України. На території окремих регіонів під час встановленого карантину встановлювалися різні рівні епідемічної небезпеки поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, які відповідно до п.2 Постанови Кабінету Міністрів України визначалися як «зелений», «жовтий», «помаранчевий», «червоний» на підставі результатів щоденної оцінки ознак епідемічної небезпеки, що розміщувалися на офіційному інформаційному порталі Уряду та веб-сайті МОЗ. Окремі органи місцевого самоврядування на регіональному рівні своїми рішеннями приймали програми протиепідемічних заходів. Як приклад, можна навести Регіональну програму проти епідемічних заходів та боротьби з інфекційними хворобами в області на 2017 – 2021 роки, затверджену Рішенням Закарпатської обласної ради 22 грудня 2016 року № 612, основні завдання якої зводилися до підвищення рівня обізнаності населення щодо питань профілактики інфекційних захворювань, визначення реального рівня захворюваності через підвищення якості своєчасності діагностики; Програму протиепідемічного захисту населення від коронавірусу COVID-19, затверджену Розпорядженням керівника військово-цивільної адміністрації м. Волноваха від 16.03.2020 р № 92.

Сучасний стан поширення коронавірусної інфекції, спалах на яку чекається у жовтні місяці, потребує уваги держави до обов'язкового щеплення. За статистичними даними у довоєнний час проводилося до 250 тисяч щеплень за добу. Через війну темпи вакцинації дуже змінились. У червні та липні вони впали істотно – менше 250 тисяч за місяць. У серпні потроху зросли. За чотири тижні місяця було зроблено 438 тисяч щеплень. Щодо загальних цифр. Одну дозу вакцини отримали майже 52% громадян України. Дві – 50%. Перший бустер – 6,3%. По суті, йдеться про те, що 724 тисячі осіб не отримали другої дози. І 13,3 мільйона осіб не отримали першої бустерної, тобто не мають повноцінного захисту. Хоча в Україні зараз є у достатній кількості вакцини Janssen, CoronaVac та Pfizer[1]. За даними сайту

Helsi, без проблем всіма наявними в Україні вакцинами можуть вакцинуватися жителі: Києва, Білої Церкви, Житомира, Полтави, Запоріжжя, Одеси, Чернівців, Львова та Рівного. При цьому у цих містах вакцина наявна як у загальноміських пунктах вакцинації так і в кабінетах щеплень при медичних закладах різної форми власності. Треба зауважити, що на територіях, де росія намагається встановити окупаційні режими, наразі гарантувати можливість щеплення проти COVID-19 неможливо, оскільки з початку повномасштабного вторгнення жоден гуманітарний коридор не був відкритий, і українська сторона не може завезти туди лікарські засоби[2].

Треба також наголосити на ще одній значній проблемі, станом на 14 вересня 2-22 окупанти пошкодили 4 616 медичних закладів, а 101 повністю зруйнували. Крім того вони блокують постачання ліків з підконтрольних територій України, вивозять з лікарень медичне обладнання, серед якого й апарати штучної вентиляції легень, людям відмовляють в наданні медичної допомоги, а сам медичний персонал працює в нелюдських умовах. Станом на вересень 2022 року під тимчасовою окупацією перебувають 235 медичних закладів[3]. Ця ситуація дає можливість стверджувати на збільшення навантаження на медичні заклади, що перебувають на вільній українській території, а також проблеми з забезпеченням кисню, оскільки основні джерела постачання знаходяться в окупованих частинах країни.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зауважимо, що державна політика щодо охорони населення від інфекційних хвороб є частиною державної політики охорони здоров'я населення. Державну політику щодо охорони населення від інфекційних хвороб пропонується розглядати як систематичну діяльність держави, а також уповноважених нею органів публічного адміністрування, яка має здійснюватись з урахуванням міжнародних стандартів та спрямовуватись на запобігання і протидію поширення інфекційних хвороб серед населення України.

В той же час сучасна державна політика щодо охорони населення від інфекційних хвороб повинна переналаштуватися на складні умови війни, та бути направлена на виправлення викладених проблем та лікування населення в складних умовах, зменшення його смертності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Коронавірус та війна: Кузін розповів про ситуацію з вакцинацією в Україні <https://www.slovoidilo.ua/2022/09/05>
2. Дехтяренко Н. Війна не перемогла COVID-19 – рівень захворюваності зростає. https://ipress.ua/articles/viyna_ne_peremogla_covid19
3. Стафанішин Н. Чому важливо пам'ятати про COVID-19 в умовах війни? <https://kunsht.com.ua/chomu-vazhlivo-pamyatati-pro-covid-19-v-umovax-vijni/>